

پیش‌زمینه‌ی و پدیده‌های جغرافیایی

حسینیه‌ها و تکیای تاریخی خراسان جنوبی

تالیف:

دکتر مفید شاطری

هیأت علمی دانشگاه بیرجند

طاهره دهن‌اندوز

نشر چهار حرفت

بینش مذهبی و پدیده‌های جغرافیایی حسینی‌ها و تکایای تاریخی خراسان جنوبی

سرشناسه: شاطری، مفید، ۱۳۹۸ -
عنوان و نام پدیدآور: بینش مذهبی و پدیده‌های جغرافیایی، حسینی‌ها و تکایای تاریخی خراسان جنوبی / مفید شاطری، طاهره مال اندوز.
مشخصات نشر: بیرجند: نشر چهار درخت، ۱۳۹۸.
مشخصات ظاهری: ۱۸۶ص: مصور(رنگی)، جدول.
شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۶۱۰۵-۶۱-۳
وضعیت فهرست نویسی: فیفا
داشت: کتابخانه.
یادداشت: نمایه.
موضوع: تکیه‌ها و حسینی‌ها -- ایران -- خراسان جنوبی -- نمونه پژوهی
Takyeh-ha va hoseyniyeh-ha -- Iran -- Khorasan, Southern -- Case studies*
موضوع: تاریخ اسلامی -- ایران -- خراسان جنوبی -- نمونه پژوهی
موضوع: Case studiesIslamic antiquities -- Iran -- Khorasan, Southern --
موضوع: وقف -- ایران -- خراسان جنوبی -- نمونه پژوهی
Waqf -- Iran -- Khorasan, Southern -- Case studies
شناسه افزوده: مال اندوز، طاهره، ۱۳۹۸ -
رده بندی کنگره: ۱۳۹۸ ۲/۱/بف
رده بندی دیویی: ۲۰۰۹۵۵۸۲/۷۵
شماره کتابشناسی ملی: ۵۶۳۸۲۳۷

حقوق این اثر منطبق به مؤلف است.

تألیف: دکتر مفید شاطری، طاهره مال اندوز

ناشر: نشر چهار درخت

چاپ اول: ۱۳۹۸

محل نشر: بیرجند

شمارگان: ۵۰۰ نسخه

طرح جلد: نشر چهار درخت

چاپ و صحافی: مهرنگ

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۶۱۰۵-۶۱-۳

قیمت: ۴۵۰,۰۰۰ ریال

بیرجند، خیابان معلم، خیابان قدس شرقی، جنب اداره راه و شهرسازی،

مجتمع باران، نشر چهار درخت

تلفن: ۳۳۴۳۰۳۱۳ - ۰۵۶ همراه: ۰۹۱۵۵۶۱۷۱۵۵

www.4derakht.ir

پیشگفتار

بر اساس هر بینش مذهبی در مناطق مختلف پدیده‌های متناسب با همان بینش تولید، گسترش و دوام می‌یابند. بر اساس آموزه‌های فرهنگ تشیع بویژه بعد از روی کار آمدن حکومت تشیع در دوره صفویه و با یک توسعه قابل توجه در دوره قاجار تکایا و حسینیه‌های متعددی در سرتاسر نقاط شهری و روستایی کشور ایجاد شدند.

بدون شک ایدئولوژی اسلامی، در ساختن، پرداختن، شکل دادن و هویت بخشیدن به پدیده‌های جغرافیایی اثر مزا و درخور توجهی داشته و دارد. اصول اعتقادی به عنوان عوامل زیر بنایی شکل دهنده فرهنگ، اقتصاد، سیاست و آداب و رسوم در بسیاری مظاهر جغرافیایی همچون شهر، مسکن، بازارها، مزارع، روستاها و... نقشی در خور توجه داشته و دارد. درجه نفوذ و کارایی ایدئولوژی در ابداع و آرایش پدیده‌های جغرافیایی، کیفیت نیروی درونی آن ارتباط مستقیم دارد. به نسبتی که اصول اعتقادی، منطقی‌تر، ریست‌دارتر و قابل قبول‌تر باشد؛ آهنگ رشد گستره جغرافیایی آن، تندتر و پهناورتر خواهد بود (سعیدی رضوانی، ۱۳۶۷: ۱).

با متنوع شدن رسوم عزاداری برای حرور و سالار شهیدان حضرت ابا عبدالله الحسین(ع) و بخصوص با رونق و توجه به تعزیه خوانی، تکایای بسیاری ابتدا در پایتخت و سپس به تاسی از مرکز در دیگر شهرهای کشور متداول شد. استان خراسان جنوبی به دلیل اینکه مرکز نایب الحکومه‌های شهر بیرجند به واسطه ارتباط تنگاتنگ با مرکز به سرعت از تحولات آن تاثیر می‌پذیرفت که رواج و شکل گیری آیین شبیه خوانی و ساخت مکان‌های مستقلی برای احرام آن را تا حد زیادی می‌توان در همین ارتباط دانست. در شهر بیرجند و دیگر شهرهای آن مکان‌های مسجلی برای عزاداری امام حسین(ع) از دوره قاجار به بعد شکل گرفت که تا کنون تعداد زیادی از این بناها بنای تازه و کارکرد خود را حفظ کرده است. این مکان‌های مذهبی علاوه بر اهمیت میراث مذهبی به عنوان عناصر کلیدی در شهر اسلامی که دارای ارزش تاریخی و معماری می‌باشند در خور توجه و مطالعه هستند. این پژوهش با هدف معرفی این بناها و شناخت کارکردهای آن و بررسی تغییرات آن در طول زمان و همچنین معرفی موقوفات آن صورت بندی شده است.

بطور مسلم انجام پژوهش در گستره وسیعی از استان با شهرها و روستاهای متعدد و همچنین ضعف منابع استنادی در این زمینه، کاری بس دشوار است که فقط عشق و علاقه پژوهشگر می‌تواند بر این دشوارها فائق آید. با این حال به احتمال زیاد ممکن است حسینیه‌ها و یا تکایایی تاریخی در

این استان وجود داشته باشد که نگارنده گان نتواسته اند راجع به آن اطلاعاتی درخور توجه پیدا کنند. لذا شایسته است همه فرهنگ دوستانی که در این خصوص اطلاعاتی دارند مولفین این اثر را بی نصیب نفرمایند تا انشاء الله در چاپ‌های بعدی مورد استناد و استفاده قرار بگیرد.

بایسته است از همه فرهنگ دوستانی که یاریگر ما در انجام این پژوهش بوده اند قدردانی داشته باشیم. از مدیر کل میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی استان جناب آقای حسن رضائی و همکاران محترمشان در آن اداره کل، بویژه پژوهشگر توانا آقای محمد رضا سروش، پرنسل محترم اداره کل اوقاف و امور خیریه استان و کلیه همکارانشان در اداره کل و ادارات شهرستان‌ها، تقدیر می‌شود. از تمامی مربیان و خادمان حسینی‌ها نیز به دلیل همکاری بی دریغشان تشکر می‌شود. از همکار فرسینده و عزیزم در گروه تاریخ دانشگاه بیرجند آقای دکتر محمد حسن الهی زاده نیز بخاطر در اختیار نهادن اطلاعات ارزشمند در خصوص حسینی‌های بشرویه سپاسگزاری می‌شود.

از جناب آقای مرید دانشجو حوزه میراث فرهنگی طبس بخاطر در اختیار گذاردن اطلاعات بسیار با ارزش در خصوص حسینی‌ها، تاریخی شهرستان طبس قدردانی می‌شود. از همکار محترم و ارجمند آقای دکتر محمد رضا سربزی که با حوصله و دقت علمی بالا، متن کتاب را ویراستاری و پیشنهادات ارزشمندی را در جهت بهبود آن ارائه داد، بویژه عنوان نمودند، بی نهایت سپاس دارم. تلاش و حوصله مدیریت محترم انتشارات بهار درخت جناب آقای مرتضوی و همکاران ایشان در باب زحماتی که بابت انتشار این اثر متقبل شده اند، بابت قدردانی است.

مقدمه

شهرهای ایرانی از دیرباز با بناهای آیینی، پیوند مستحکمی داشته و از عناصر مهم شهری محسوب می‌شده‌اند. بعد از ورود اسلام، این رابطه، معنای گسترده تری یافت. به نحوی که در بررسی الگوی شهر اسلامی، شهر بازگو کننده ارزش‌های معنوی، آیینی و جمعی است. وجه تفاوت ساختار شهر ایرانی با سایر شهرهای اسلامی، در بکارگیری مکان‌های آیینی - جمعی در فضاهای شهری است. در شهرهای ایرانی فضاهای جمعی و ابنیه‌ی آیینی در مراکز محلات، گذرهای اصلی و فرعی محلات تعریف می‌شدند، به طوری که می‌توان گفت: شهر ایرانی مدنیت خود را نه از جمعیت و شهرداری، بلکه از مسجد جامع و ابنیه آیینی می‌گیرد که شهر دیروز را تعریف کرده است. حسینی، تکیه، خانقاه، زورخانه و قریه خانه به عنوان بنا و میدان هم در حکم فضای آیینی در بستر شهرها نقش مهمی در برگزاری مراسم و شکل‌گیری جریان‌های اجتماعی، سیاسی و آموزشی داشتند.

سابقه توجه به این مفاهیم در حوزه ادبیات جغرافیایی نیز وجود دارد به طوری که گریفین (Griffin) در سال ۱۹۹۲ در اثر تحت عنوان «عقاید و مکان‌های مقدس» و نوریس (Norris) در سال ۱۹۹۳ در اثر خود تحت عنوان «جغرافیای معنوی» برای نخستین بار مفهوم ماهیت معنوی جغرافیا (جغرافیای معنوی) را وارد ادبیات جغرافیا می‌کنند. در آثار آنها درباره تأثیرات و عملکردهای اعتقادات و سنت‌های مذهبی در فعالیتهای تفریحی، اشکال فیزیکی زمین، آب و هوا، واقعیت‌های زندگی انسان و حتی تأثیر مذهب در فولکور، بحث می‌شود. (شکوئی، ۱۳۷۵: ۱۲۶ و ۲۶۵)

لذا این پژوهش را می‌توان به لحاظ ادبیات مفهومی در حوزه جغرافیای معنوی صورت‌بندی نمود.

نمایش مصیبت و شبیه خوانی قبل از اسلام در شهرها با سوگ و یلش دنبال می‌شد. بعد از اسلام، شروع نمایش شبیه خوانی و سوگواری به سال ۳۵۲ قمری، دوره ی یالام و عهد معزالدوله دیلمی در بغداد، می‌رسد و نخستین مراسم سوگواری دسته جمعی محسوب می‌شود. با این حال قدیمی ترین سند موجود در تئزیه و شبیه خوانی طبق گزارش سالامون انگلیسی و وان گوگ هلندی در کتابخانه ی ملی وین، مربوط به اواخر دوره ی صفوی است. توجه به بناهای آیینی به طور رسمی از دوره ی صفویه با ایجاد حسینی، قهوه خانه و زورخانه آغاز شده و در دوره ی قاجار این روند بیشتر با احداث تکایا دنبال شد. البته در مواردی قدمت حسینی‌ها همانند سید صدرالدین قنبر میبد به دوره ی ایلخانی هم می‌رسد. به احتمال بسیار، چنین روی آوری تشیع به حسینی‌ها، به دلیل

تسلط حکومت بر اغلب مساجد بوده است.

« در شهرهای ایران، مراسم به صورت مشابه‌ای انجام می‌شود، با این تفاوت که بناهای آیینی در شهرهایی همانند تهران، اصفهان و کرمان به نام تکیه و در شهرهای یزد، شیراز و اردبیل به نام حسینیه رایج است. حسینیه برای روضه خوانی، مراسم نذر و احسان و تکیه جهت تعزیه و شبیه خوانی عمل می‌کرده است. در دوره ی قاجار سلاطین برای کسب محبوبیت و توجه اذهان عمومی به مراسم مذهبی متوسل شده و تعزیه را به اوج هنری خود رسانده، به طوری که در هر شهر به ویژه تهران، هر محله برای خود تکیه و حسینیه‌ای داشته است. در این دوره، معماری آیینی به حد کمال رشد و شکوفایی رسید، به گونه‌ای که این معماری، به بالاترین سطح بالندگی خود در تمام طول تاریخ معماری ایران دست یافت.» (کرم زاده شیرانی و متدین، ۱۳۹۱: ۲)

در استان خراسان جنوبی و در شهرهایی مانند بیرجند و بشرویه، حسینیه‌ها یکی از عناصر مهم کالبدی در بافت تاریخی هر شهر محسوب می‌شود. حسینیه‌هایی مانند شوکتیه و نواب در بیرجند و حاجی علی اشرف در بشرویه با معماری منحصر به فرد از شاهکارهای هنری در زمان خود محسوب می‌شده‌اند و در حال حاضر نیز به لحاظ معماری از اهمیت والایی برخوردارند.

رابطه تعزیه با حسینیه و تکایا در این استان نیز کاملاً مشهود است، به طوری که در شهرهایی مانند بشرویه و بیرجند که شبیه خوانی بیشتر رایج بوده است، تعداد حسینیه‌ها و تکایا نیز به مراتب زیادتر بوده و در شهرهایی مانند قاین که شبیه خوانی رایج نداشت است و یا کمتر مورد اقبال بوده است، ما شاهد حسینیه‌ها و تکیه‌های قدیمی نیستیم و البته تاریخی آن به حدود ۵۰ سال قبل بر می‌گردد. نحوه برخورد با شبیه خوانی - استقبال و عدم استقبال - رده‌ها را از این هنر در شهرهای مختلف - متفاوت بوده است که این امر نیز تحت تاثیر فضاهای مذهبی و وجود روحانیون با دیدگاه‌هایی متفاوت در این خصوص قرار داشته است.

از دیگر ویژگی‌های حسینیه‌ها، رابطه مستقیم و تنگاتنگ با نهاد وقف است که اصولاً بناهای حسینیه‌ها و تکایا عموماً مالکیت وقفی دارد و برای حفاظت و نگهداری نیز رقباتی توسط بانی و سازنده آن و یا در طول زمان به دست افراد خیر وقف شده است. شاید یکی از دلایل ماندگاری این بناهای تاریخی برخورداری از همین پشتوانه وقف بوده باشد.

در این پژوهش که با روش اسنادی و میدانی، مطالعاتی در خصوص حسینیه‌های تاریخی استان

صورت گرفته، سعی شده تا ضمن معرفی بنا، ویژگی‌های تاریخی و همچنین موقوفات آن مورد توجه قرار گیرد. در این پژوهش اهدافی چند، مد نظر نگارندگان بوده است. از جمله اهداف اصلی، تبیین تاثیر گذاری بینش مذهبی در شکل‌گیری عناصر و پدیده‌های جغرافیایی است که نقش نهاد وقف در این میان، بسیار قابل توجه می‌باشد. تحت تاثیر اندیشه‌های مذهبی و باورهای اعتقادی است که پدیده‌های دست ساخت انسانی همچون مساجد، حسینیه‌ها، تکایا، آب انبارها، مدارس علمیه، کتابخانه‌ها، بقاع متبرکه و دیگر پدیده‌ها در عرصه حیات شهری و روستایی به منصه ظهور می‌رسند. در استان خراسان جنوبی به دلیل تعدد این پدیده‌ها و عناصر در نقاط شهری و روستایی، ضرورت توجه و مطالعه و پژوهش در این خصوص دوچندان است.

هدف دیگر، این پژوهش، شناخت و معرفی حسینیه‌ها و تکایای قدیمی استان است که علاوه بر اهمیت داشتن به لحاظ معماري و هنرهای تزئینی بکار رفته در این بناها، معرفی آن‌ها به عنوان عناصر جاذب در حوزه گردشگری، می‌تواند حایز اهمیت باشد.

بخش دیگر و مهم این بررسی و مطالعه، معرفی و شناخت سابقه موقوفات حسینیه‌ها می‌باشد که به پشتوانه همین موقوفات تا کنون این اماکن زنده و پابرجا مانده‌اند. متأسفانه بر اثر سهل انگاری‌ها، بی‌تقوایی و بی‌تفاوتی و بعضاً "ناآگاهی" و عام‌الاجل توده مردم، بخش‌های مهمی از این موقوفات از بین رفته و یا مطابق نیت واقف عمل نمی‌شود. لذا یک هدف مهم می‌تواند آگاهی بخشی مردم به کم و کیف موقوفات باقی مانده باشد تا حداقل همین میزان باقی مانده بهتر حفاظت و حراست شود.

فهرست مطالب

پیشگفتار.....	۱
مقدمه.....	۳
فصل اول: تعریف حسینه، انواع و کارکردهای آن.....	۱
تعریف حسینه، انواع و کارکردهای آن.....	۲
وجه تسمیه حسینه.....	۵
فصل دوم: معرفی حسینه‌ها و نکای استان.....	۷
حسینه حاجیه آمنه.....	۹
الف - تاریخچه و معماری بنا.....	۹
ب - کاربری و بهره برداری.....	۱۰
ج - موقوفات.....	۱۱
حسینه شوکتیه کهنه.....	۱۲
حسینه شوکتیه یا سرکار (امام رضا).....	۱۳
الف - تاریخچه و معماری بنا.....	۱۳
حمام شوکتیه.....	۱۷
ب - کاربری و بهره برداری.....	۱۸
ج - وقف نامه.....	۲۱
موقوفه امیر اسماعیل خان شوکت الملک اول.....	۲۱
موقوفه امیر اسماعیل خان شوکت الملک ابن امیر علم خان.....	۲۳

۲۴	موقوفه شیخ محمد هادی حسب الصلح امیر شوکت الملک دوم
۲۵	تفاهم نامه‌ای در خصوص خرج موقوفات شوکت آباد
۲۸	حسینیه حاجی عبدالعلی خان
۲۸	الف - تاریخچه و معماری بنا
۲۹	ب - کاربری و بهره برداری
۲۹	ج - موقوفات حسینیه
۳۴	حسینیه نواب
۳۴	الف - تاریخچه و معماری بنا
۳۷	ج - کاربری و بهره برداری
۳۷	موقوفات حسینیه
۳۸	حسینیه اسدی
۳۸	الف - تاریخچه و معماری بنا
۴۰	معماری بنا
۴۰	ب - کاربری و بهره برداری
۴۱	ج - موقوفات حسینیه
۴۴	حسینیه آراسته
۴۴	الف - تاریخچه و معماری بنا
۴۵	ب - کاربری و بهره برداری
۴۵	ج - موقوفات حسینیه
۴۸	حسینیه آقا محمد علی
۴۸	الف - تاریخچه و معماری بنا
۴۹	ب - کاربری و بهره برداری
۴۹	ج - وقف نامه
۴۹	حسینیه بهرمان

- ۴۹..... الف - تاریخچه و معماری بنا
- ۵۰..... ب- کاربری و بهره برداری
- ۵۱..... ج- موقوفات حسینیہ
- ۵۲..... حسینیہ حاجی علیرضا بیک
- ۵۲..... الف - تاریخچه و معماری بنا
- ۵۳..... ب- کاربری و بهره برداری
- ۵۳..... ج- موقوفات حسینیہ
- ۵۵..... رفوف کربلائی محمد ابوالقاسم
- ۵۵..... معروفه کربلا ، شهربانو و حاجیه ملا زینب دختران حاج علیرضا بیک
- ۵۶..... حسینیہ سید محمد علی حاجی مرتضی
- ۵۶..... وقف نامه سید محمد علی حسینی نژاد
- ۵۷..... حسینیہ حاج غلامحسین
- ۵۷..... الف- تاریخچه و معماری بنا
- ۵۸..... ب- کاربری و بهره برداری
- ۵۸..... ج- موقوفات حسینیہ
- ۶۱..... سواد وقف نامه استادحسین
- ۶۱..... حسینیہ شیخ فضل
- ۶۱..... الف- تاریخچه و معماری بنا
- ۶۲..... ب- کاربری و بهره برداری
- ۶۲..... ج- موقوفات حسینیہ
- ۶۴..... حسینیہ گود
- ۶۴..... (حسینیہ آقا میر هادی- حسینیہ آقا میر سید محمد-حسینیہ سادات)
- ۶۴..... الف- تاریخچه و معماری بنا
- ۶۶..... ب- کاربری و بهره برداری

۶۶	ج- وقف نامه
۶۸	حسینیه بی بی عروس
۶۸	(میدانی)
۶۸	الف- تاریخچه و معماری بنا
۶۹	ب- کاربری و بهره برداری
۶۹	ج- موقوفات
۶۹	موقوفه میر علی اکبر خان حسام الدوله
۷۲	حسینیه مهتری
۷۲	الف- تاریخچه و معماری بنا
۷۳	ب- کاربری و بهره برداری
۷۳	ج- موقوفات
۷۳	حسینیه طوفانی
۷۳	الف- تاریخچه و معماری بنا
۷۴	ب- کاربری و بهره برداری
۷۵	خانه و حسینیه کبابی
۷۵	الف- تاریخچه و معماری بنا
۷۶	ب- کاربری و بهره برداری
۷۷	ج- موقوفات حسینیه
۷۷	وقف نامه غلامرضا و معصومه کبابی
۷۸	حسینیه کربلانی غلامرضای حسین جعفر
۷۸	الف- تاریخچه و معماری بنا
۷۹	ب- کاربری و بهره برداری
۸۰	ج- موقوفات حسینیه
۸۴	حسینیه لیلا حاجی حسین جعفر

- ۸۴..... - کاربری و بهره برداری
- ۸۴..... - موقوفات حسینیه
- ۸۷..... حسینیه حاجی حبیب الله
- ۸۷..... - کاربری و بهره برداری
- ۸۷..... موقوفات حسینیه
- ۸۷..... موقوفه صبیح حاجی محمد
- ۸۸..... موقوفه ملا علی اصغر
- ۸۹..... حسینیه دختر اخوند
- ۹۰..... موقوفه حسینیه
- ۹۱..... حسینیه مسجد عاشق
- ۹۲..... حسینیه مصلا
- ۹۳..... حسینیه میرزا محمد رضا مستوفی
- ۹۵..... موقوفات حسینیه
- ۹۵..... وقف نامه میرزا محمد رضا مستوفی
- ۹۷..... حسینیه گلدانی
- ۹۸..... موقوفات حسینیه
- ۹۸..... وقف نامه حاجی فاطمه
- ۱۰۰..... حسینیه حاج علی اشرف
- ۱۰۰..... الف- تاریخچه و معماری بنا
- ۱۰۳..... ب- کاربری و بهره برداری
- ۱۰۴..... مراسم خاص حسینیه
- ۱۰۴..... الف) مراسم سوگواری در محرم
- ۱۰۵..... ب) مراسم علم گردانی و نخل
- ۱۰۶..... ج) بنی اسد و شبیه خوانی

۱۰۷.....	د)شام غریبان
۱۰۷.....	ج-موقوفات حسینیہ
۱۰۸.....	حسینیہ معین
۱۰۸.....	الف- تاریخچه و معماری بنا
۱۰۹.....	ب- کاربری و بهره برداری
۱۰۹.....	ج- موقوفات حسینیہ
۱۱۱.....	حسینیہ رابطہ
۱۱۱.....	الف- تاریخچه و معماری بنا
۱۱۱.....	ب- کاربری و بهره برداری
۱۱۱.....	ج - موقوفات حسینیہ
۱۱۲.....	حسینیہ سرکه (سرای سرکه)
۱۱۲.....	الف- تاریخچه و معماری بنا
۱۱۲.....	ب- کاربری و بهره برداری
۱۱۲.....	ج- موقوفات حسینیہ
۱۱۲.....	وقف نامه ملا عباس علی
۱۱۳.....	حسینیہ حاج میرزا ارسک
۱۱۳.....	الف- تاریخچه و معماری بنا
۱۱۳.....	ب- کاربری و بهره برداری
۱۱۳.....	ج- موقوفات حسینیہ
۱۱۳.....	وقف نامه حاجی میرزا بیک
۱۱۵.....	حسینیہ بی بی رقیه خاتون
۱۱۵.....	الف- تاریخچه و معماری بنا
۱۱۵.....	ب- کاربری و بهره برداری
۱۱۵.....	ج- موقوفات حسینیہ

۱۱۵.....	وقف نامه حاج احمد دهقان.....
۱۱۶.....	حسینیة بهرامی.....
۱۱۷.....	خانه غضنفری (موقوفه کربلایی ابوالحسن).....
۱۱۸.....	سرای خاوری.....
۱۱۹.....	سرای عطار (موقوفه زوجه حاج محمد حسین).....
۱۲۰.....	حسینیة خور.....
۱۲۰.....	الف- تاریخچه و معماری بنا.....
۱۲۰.....	ب- کاربری و بهره برداری.....
۱۲۱.....	ج- موقوفات حسینیة.....
۱۲۲.....	حسینیة نوغان.....
۱۲۲.....	الف- تاریخچه و معماری بنا.....
۱۲۳.....	ب- کاربری و بهره برداری.....
۱۲۴.....	تکیه حاج عبدالرسول روستای سرخه.....
۱۲۴.....	تاریخچه تکیه.....
۱۲۴.....	موقوفات تکیه.....
۱۲۸.....	حسینیة علیای سرایان.....
۱۲۸.....	الف- تاریخچه و معماری بنا.....
۱۲۹.....	ب- کاربری و بهره برداری.....
۱۲۹.....	ج- موقوفات حسینیة.....
۱۲۹.....	حسینیة سفلی سرایان.....
۱۲۹.....	الف- تاریخچه و معماری بنا.....
۱۲۹.....	ب- کاربری و بهره برداری.....
۱۲۹.....	ج- موقوفات حسینیة.....
۱۳۰.....	حسینیة سه قلعه.....

۱۳۰	الف- تاریخچه و معماری بنا
۱۳۰	ب- کاربری و بهره برداری
۱۳۰	موقوفات حسینیّه
۱۳۰	ج- وقف نامه
۱۳۱	حسینیّه هاجر هریوندی همسر امیر علم خان سوم (حشمت الملک)
۱۳۴	مدرسه حسینیّه خان
۱۳۴	تاریخچه بنا
۱۳۵	معماری بنا
۱۳۷	مراسم بیدار باش و اعلان سال
۱۳۷	حسینیّه عمادالملکی
۱۳۹	حسینیّه قمه زن ها (مدرسه خدایه حاج محمد رفیع)
۱۴۰	حسینیّه میرزاها
۱۴۲	حسینیّه کلشانه
۱۴۳	حسینیّه یوسف آباد
۱۴۴	تکیه عنبری
۱۴۵	حسینیّه امرو دکان فردوس
۱۴۵	الف- تاریخچه و معماری بنا
۱۴۵	ب- کاربری و بهره برداری
۱۴۵	ج- موقوفات حسینیّه
۱۴۶	حسینیّه مهوید
۱۴۶	الف- تاریخچه و معماری بنا
۱۴۶	ب- کاربری و بهره برداری
۱۴۶	ج- موقوفات حسینیّه
۱۴۷	شهرستان قاینات

- ۱۴۷..... حسینه حقیقی مشهور به خانه میر
- ۱۴۷..... حسینه قارنی (خانه عزا)
- ۱۴۸..... خانه قارنی
- ۱۴۹..... حسینه گل گنج
- ۱۵۰..... حسینه زمانی
- ۱۵۳..... منابع و مآخذ
- ۱۵۵..... وقف نامه‌ها و اسناد مرتبط